

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1876, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående rotering af de s. k. frisocknarne i Örebro län; Gifven Stockholms Slott den 28 Januari 1876.

Sedan Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 31 Januari 1868, i öfverensstämmelse med 1867 års Riksdags beslut, förklarat, att de tjänstbarheter, hvilka dittills, mot befrielse från rotering, ålegat Axbergs, Hofsta och Kihls socknar samt några hemman i Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län att till Dylta svafvelbruk utgöra, skulle från och med den 14 Mars 1869 upphöra; samt Kongl. Maj:t derefter genom nådigt bref den 4 Juli 1868 dels förordnat, att ifrågavarande frisocknhemman skulle inroteras under Nerikes regemente i öfverensstämmelse med de grunder, som för indelning till ordinarie rotering i allmänhet funnes stadgade, och roteringsskyldigheten från den dag tjänstbarheterna upphörde utgöras medelst vakansafgift, intilldes effektiv rotering kunde varda påbjuden, dels ock uppdragit roteringsens verkställande åt en särskild kommission, sammansatt i enlighet med Kongl. instruktionen den 20 December 1825, hvars föreskrifter dervid skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse;

så har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, efter det den sålunda beslutade roteringsindelningen blifvit verkställd, till Kongl. Maj:t öfverlemnadt så väl ett exemplar af roteringskommissionens protokoll och längder, som med bevis öfver uppläsandet försedda kungörelser till socknarne angående de roteandelar, derinom belägna hemman blifvit åsatte, och uti hvilka kungörelser hänvisning för besvärns anförande

blifvit meddelad; hvarjemte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bifogat det öfver de nya rotarne hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande upprättade roteringsverk, tillika med de af åtskillige hemmansegare till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inom behörig tid ingifna underdåniga besvär öfver roteringsförrättningarne samt roteringskommissionens deröfver afgifna underdåniga yttrande.

Af dessa sålunda insända handlingar inhemtas:

att roteringskommissionen socknevis sammanträdt med egarne af de roterings-skyldiga hemmanen i frisocknarne, hvarvid jordebok, taxeringslängder och kartehandlingar öfver ifrågavarande hemman blifvit företedda samt upplysningar angående hemmanens jordmån och beskaffenhet m. m. af hemmansegarne och kronofogden i orten meddelade, jemte det de i öfrigt lemnats tillfälle andraga hvad de i afseende på grunderna för roteringens verkställande kunde akta nödigt;

att kommissionen derefter, vid sammanträde å Örebro slott den 7 December 1868, företagit roteindelningen med afseende förnämligast å förhållandet med nuvarande roteindelning i Nerike, der en soldatrote allmännast består af tvenne hela mantal och gemenligen endast varierar emellan $1\frac{1}{2}$ och $2\frac{1}{2}$ mantal, utan åtskilnad emellan hemmanens natur af skatte eller frälse;

att vidare vid rotarnes sammansättning i betraktande tagits hemmanens läge inom samma socken och inbördes närbelägenhet samt deras areal, jordmån och taxeringsvärde, å hvilket sistnämnda dock, enär deras föregående utskylder till svafvelbruket varit grundade på hemmantalsberäkning, ej fästats öfvervägande afseende, helst taxeringsvärdet icke alltid uttryckte hemmanens verkliga värde, hvaremot, enär rotering och vakansafgift i orten utgjordes efter hemmantalet, komiterade sökt sammansätta hvarje rote af möjligast lika goda hemman och låtit det större hemmantalet i vissa rotar ersätta hvad i deras godhet bruste;

att härigenom de $101\frac{1}{2}$ roteringsskyldiga hemmanen i frisocknarne blifvit indelade i 50 soldatrotrar, af hvilka 22 kommit att bestå af två mantal vardera, 16 af högre hemmantal, till och med $2\frac{1}{2}$ mantal. samt 12 af lägre, ned till $1\frac{1}{2}$ mantal, hvilket sistnämnda hemmantal tilldelats blott en rote, som dock i areal och värde öfverginge hvar och en af de öfriga rotarne;

att egarne af $12\frac{1}{2}$ mantal frälsehemman häröfver hos Kongl. Maj:t anført underdånigt besvär och dervid andragit, att då af frälsehemmanen i frisocknarne de flesta, eller $15\frac{1}{4}$ mantal, jemlikt Kongl. resolutionen den 5 September 1815, haft att till Dylta bruk årligen utgöra endast 32 dagsverken på mantalet, hvilka under de senaste tolf åren fått lösas med en riksdaler riksmünt stycket, men vakansafgiften för en soldatrote för år 1868 uppgått till 105 riksdaler 23 öre, komme, genom deras indelning till rotering lika med skattehemmanen med två mantal eller deromkring på

hvarje rote, en ökad beskattning af 46 å 60 riksdaler i stället för 32 riksdaler att drabba hvarje mantal frälse, under det att skattehemmanen genom förändringen snarare vunne lindring i sina skyldigheter, i det de utom dagsverken haft åliggande att å brukets allmänningar hugga och till bruket forsla sju stafrum ved för hvarje mantal; hvarför klagandena i underdånighet anhållit om ändring häruti, antingen genom förändrad sammansättning af de nybildade rotarne, eller genom skälig godtgörelse till de genom roteringen lidande hemmansinnehafvarne, eller på annat sätt;

att roteringskommissionen häremot anført, att ehuru en del af frälsehemmanen utgjort 32 dagsverken på mantalet, utan vedprestation, och de öfriga 16 dagsverken, jemte vedhuggning och forsling lika med skattehemmanen, skulle denna olika beskattning haft sin grund i Dylta svafvelbruks behof af tjenstbarheter och ej i hemmanens olika natur; att detta bruks privilegier dessutom blifvit utfärdade långt före indelningsverkets införande och alltså icke kunde åberopas emot den dervid genom Kongl. brefvet den 7 Mars 1683 meddelade föreskrift, att frälset skulle i knektehållet deltaga lika med skattehemmanen, och att, då bruksprivilegierna nu upphört, dessa särskilda slags hemman vore underkastade lika skyldigheter; att den af klagandena sökta lindring därför med skäl skulle väcka missnöje hos egarne af andra frälsehemman i orten; samt att egarne af öfriga 13 mantal frälse i frisocknarne ej deltagit i de underdåniga besvären och således erkänt rättvisan i kommissionens åtgörande, hvilket grundade sig på hemmanens areal, godhet och taxeringsvärden, hvarför kommissionen ansåge besvären icke böra till ändring deri föranleda; uti hvilket roteringskommissionens yttrande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande instämt.

Uti afgifvet gemensamt underdånigt utlåtande i detta mål hafva Arméförvaltningen och Kammarkollegium anført, hvad först angår frälsehemmansegarnes besvär, att, när skyldigheten att till Dylta utgöra dagsverkan vid grufve- och bruksdriften egentligen utgjorde de besvär, hvarföre hemmansegarne i frisocknarne åtnjutit frihet från knekteutskrifning, och den sedermera i dess ställe uppkomnaroteringen, och denna dagsverksskyldighet, på sätt klagandena uppgifvit, att de flesta frälsehemmanen, nemligen 15 $\frac{3}{4}$ mantal under Axbergshammars och Frösvidahls bruk äfven utgjorts till lika belopp, eller 32 stycken af hvarje mantal, som af skattehemmanen, samt för de öfriga frälsehemmanen den lindring till hälften, de deruti åtnjutit, fullt motsvarats af den vedprestation dessa hemman lika med skattehemmanen fått vidkännas. funnes, på sätt roteringskommissionen anført, ingen laglig grund till lindring för frälsehemmanen från den enligt författningarne dem lika med krono- och skattehemman åliggande roteringskyldighet, hvilken, om den ock jemförelsevis med tjenstbarheterna komme att något högre drabba dem, dock endast återförde dessa hemman till en likställighet i lagliga utskylder och besvär, hvari de hittills åtnjutit en blott af särskilda omständigheter här-

rörande lindring; hvarföre ock Kollegierna, lika med kommissionen, icke kunde i underdånighet tillstyrka, att på de af egarne af endast ungefär hälften af frälsehemmanen i frisoeknarne anförda underdåniga besvär fästes nådigt afseende.

Vid granskning af roteringskommissionens åtgärder i öfrigt hade det visserligen icke undfallit Kollegierna, att kommissionen fästat nog stort afseende å hemmantalet och nog litet å taxeringsvärdet vid sammansättningen af rotarne, hvadan ock det sistnämnda dem emellan så varierade, att en rote funnes, N:o 43, om $2\frac{1}{2}$ mantal med blott 33,100, under det en annan, N:o 21, bestodo af $1\frac{1}{2}$ mantal med 87,100 riksdaler taxeringsvärde, hvilket kunnat undvikas om, på sätt som skett vid den af Kongl. Maj:t den 8 Oktober 1851 i nåder fastställda roteringsförrättning för samma län, hvarje hemman först blifvit efter dess godhet och värde, jemförelsevis med de öfriga, uppskattadt till viss, af mantalet oberoende roteandel, och hemmanen derefter i rotar sammansatta, hvarigenom ock den fördel hade vunnits, att rotarne kunnat sammansättas med större afseende på närbelägenheten, än nu kunnat ske, då hemmanens ömsesidiga godhet måst bestämma sammansättningen. på det att vid roteringsskyldighetens utgörande efter hemmantalet det ena icke måtte mera betungas än det andra. Men då kommissionens förfarande funne sin förklaringsgrund deruti, att den gamla roteringen i orten utgöres efter hemmantalet, hvarefter ock tjänstbarheterna till Dylta bruk blifvit utgjorda, och att de roteringsskyldige i Kihls socken bestridt taxeringsvärdets läggande till grund för roteindelningen, hvilket ock kommissionen icke funnit uttrycka hemmanens verkliga värde, samt några andra besvär icke heller blifvit öfver förrättningen anförda än af frälsehemmansegarne, hvilka ej på denna grund yrkat ändring deri, så kunne äfven Kollegierna sig böra i underdånighet hemställa, att vid roteringskommissionens förslag måtte få bero, dock med den rättelse, att hemmanen Falla N:is 1 och 2 om ett mantal hvarterdera och N:o 3 om $\frac{1}{4}$ mantal i Kihls socken, hvilka i roteringslängden upptagas såsom skatte, men enligt jordeboken och den vid protokollet bifogade uppgift äro frälse och kallas N:is 1 och 2 Södra Falla samt N:o 3 Lilla Falla, upptagas med deras rätta namn och natur: och Kollegierna tillstyrka alltså, att kommissionens förslag på detta sätt måtte af Kongl. Maj:t, för dess del, i nåder gillas och till Riksdagen öfverlemnas.

Kongl. Maj:t har handlingarne i detta mål i nåder låtit sig föredragas, hvarvid Kongl. Maj:t, som, lika med Arméförvaltningen och Kammarkollegium, ansett afseende å de af en del frälsehemmansegare anförda underdåniga besvär öfver den af roteringskommissionen verkställda roteindelning icke böra fästas, funnit godt att, för sin del, i nåder gilla ifrågavarande indelningsförslag, dock med den här ofvan omförordade rättelse i afseende på namnet och naturen af hemmanen Falla N:is 1, 2 och

3 i Kihls socken; och vill Kongl. Maj:t alltså detta förslag till Riksdagens granskning och godkännande, jemväl för dess del, härmed öfverlemnna.

Det upprättade roteringsverket och samtliga dithörande handlingar skola till vederbörligt Utskott blifva öfverlemnade, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

O. Weidenhielm.

Utdrag af protokolet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen uti Statsrådet å Stockholms Slott den 28 Januari 1876.

N ä r v a r a n d e:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre *De Geer*,
 Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
 Statsråden: *Lagerstråle*,
 Thyselius,
 Carlson,
 Friherre *Alströmer*,
 Weidenhielm,
 Lovén,
 Friherre *von Otter*,
 Forssell.

15:o.

Departementschefen anmälde härefter, att, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts uppå Statsrådets enhälliga tillstyrkan redan fattade beslut, förslag blifvit uppsatta till följande Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

6:o) angående rotering af de s. k. frisocknarne i Örebro län;

hvilka förslag till justering nu upplästes.

Kongl. Maj:t tacktes, uppå Statsrådets underdåniga tillstyrkan, i nåder gilla berörda sju förslag, sådana de finnas detta protokoll bilagda, samt förordna, att, i enlighet med desamma, nådiga propositioner skulle till Riksdagen aflätas.

Ex protocollo
Edu. Kolmodin.